

Lidské hledání Boha

Kontext fundamentální teologie

“Historická zkušenost ukazuje, k jakým absurditám dospěje člověk, když vyloučí Boha z horizontu svých rozhodnutí a svého jednání. Vidíme, že není snadné vytvořit společnost založenou na dobru, spravedlnosti a bratrství, protože lidská bytost je svobodným tvorem a jeho svoboda zůstává křehkou. Musíme svou svobodu stále znovu a znovu zaměřovat k dobru...”

Vaše země, stejně jako i jiné státy, se nachází v kulturní situaci, která je často radikální výzvou pro víru, a tedy i pro naději. Jak víra v Boha, tak naděje byly totiž v moderní době „přemístěny“, byly odsunuty na rovinu pouze soukromou a nadpozemskou, zatímco v běžném a veřejném životě se prosadila víra ve vědecký a ekonomický pokrok (srov. *Spe salvi*, 17). Víme všichni, že tento pokrok je dvojznačný: otevírá možnosti pro dobro, zároveň má však i negativní dopady. Technické vynálezy a zdokonalení společenských struktur jsou důležité a jistě potřebné, leč nestačí k tomu, aby zaručily morální blaho společnosti (srov. tamtéž, 24). Ano, člověk potřebuje být osvobozen od materiální tísně. Mnohem podstatnější však je, aby se zachránil před zlem, které postihuje ducha.“

Homilie Benedikta XVI. při návštěvě v Brně

Žijeme v první vskutku globální civilizaci. To znamená, že cokoli se na její půdě zrodí, může velmi rychle a snadno obepnout celý svět. Žijeme ovšem i v první ateistické civilizaci. Tedy v civilizaci, která ztratila vztah k nekonečnu a věčnosti. Proto má u ní vždy převahu zisk krátkodobý nad ziskem dlouhodobým. Důležité je, zda se nějaká investice vrátí do deseti či patnácti let, méně důležité je, jak poznamená život našich potomků za sto let. Nejnebezpečnějším rysem této globální ateistické civilizace je ovšem její pýcha. Pýcha kohosi, kdo je samotnou logikou svého bohatství veden k tomu, aby přestal ctít dílo přírody i našich předků, aby je přestal ctít z principu a ctil je nanejvýš jako další možný zdroj zisku.

...

S kultem měřitelného zisku, prokázaného pokroku a viditelné účelnosti mizí ovšem respekt k tajemství. A s ním i pokorná úcta ke všemu, co nikdy nezměříme a nepoznáme. Jakož i bolestivé tázání po nekonečnu a věčnosti, těmto donedávna nejdůležitějším horizontům našeho konání.

Václav Havel, 14. ročník konference Forum 2000, 10. 10. 2010

Nauč mě tedy, Pane, můj Bože, kde a jak tě mám hledat, kde a jak tě mám najít. Nejsi-li zde, Pane, kde tě mám hledat, když tu nejsi? Zajisté přebýváš v nedostupném světle...

Anselm z Canterbury
1033-1109

“Když jsme tedy takto zpochybnili všechno, o čem můžeme nějak pochybovat, a dokonce předstírali, že to není pravda, můžeme předpokládat, že není Bůh, ani nebe, ani tělesa; že sami nemáme ruce ani nohy ani celé tělo. Nemůžeme však předpokládat, že nejsme my sami, kteří to myslíme. Nelze tvrdit, že by to, co myslí, v té chvíli, kdy to myslí, neexistovalo. Takže tato myšlenka: **Myslím, tedy jsem** (latinsky „**Cogito, ergo sum**“), je ze všech první a nejjistější, jaká každému řádně filosofujícímu přijde.“

René Descartes

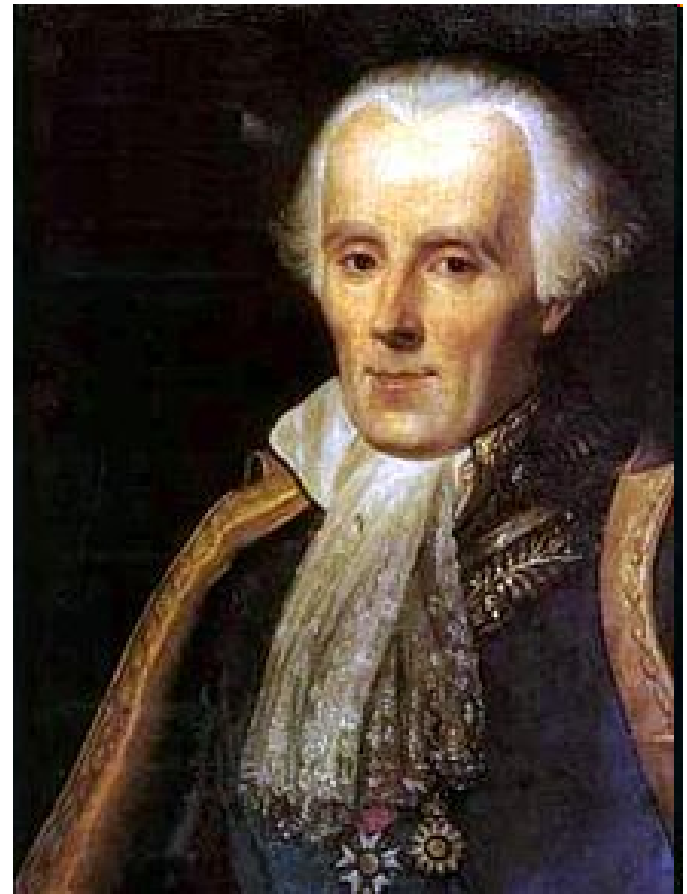
1596-1650

“Osvícenství je východ člověka **ze**
své **zaviněné** nedospělosti.

Nedospělost je neschopnost
používat svého rozumu bez vedení
někoho druhého.”

Immanuel Kant
1724-1804

“Hypotézu Boha nemám zapotřebí.”

Pierre-Simon Laplace

1749–1827

Gaudium et Spes:

Slovem ateizmus se označují jevy, které se od sebe velmi liší. Někteří Boha výslovně popírají; jiní se domnívají, že člověk o něm nemůže naprosto nic tvrdit; jiní zkoumají otázku Boha takovou metodou, že se zdá, jako by tato otázka neměla smysl. Mnozí neoprávněně překračují hranice pozitivních věd a tvrdí, že se všechno dá vysvětlit pouze touto vědeckou metodou, anebo naopak vůbec neuznávají žádnou absolutní pravdu. Někteří člověka tak vyvyšují, že tím víra v Boha téměř ztrácí sílu; zdá se však, že jim jde více o zdůraznění člověka než o popření Boha. Jiní si vytvářejí takový obraz Boha, že představa, kterou odmítají, vůbec není Bůh evangelia. Jiní si otázky o Bohu vůbec nekladou; necítí totiž, jak se zdá, náboženský neklid a nechápou, proč by se ještě měli o náboženství zajímat. Ateizmus mimoto nezřídka vzniká buď z vášnivého protestu proti zlu ve světě, anebo z toho, že se některým lidským hodnotám neprávem přisuzuje absolutnost, takže se stavějí ba místo Boha. Přístup k Bohu může často znesnadňovat i dnešní civilizace, ne snad sama o sobě, ale protože je příliš zapletena do pozemských věcí. GS 19

Ateismus obecný: *někteří Boha výslovně popírají*

Ateismus masový: *jiní si otázky o Bohu vůbec nekladou, necítí totiž, jak se zdá, náboženský neklid a nechápou, proč by se měli o náboženství zajímat*

Ateismus ve jménu vědy: *mnozí neoprávněně překračují hranice pozitivních věd a tvrdí, že se dá všechno vysvětlit touto vědeckou metodou*

Ateismus agnostický: *Anebo naopak neuznávají žádnou absolutní pravdu*

Ateismus ve jménu lidské svobody a důstojnosti: *Někteří člověka tak vyvyšují, že tím víra v Boha téměř ztrácí sílu; zdá se však, že jim jde více o zdůraznění člověka než popření Boha.*

Ateismus jako protest vůči falešnému bohu: *Ateismus mimoto nezřídka vzniká buď z vášnivého protestu vůči zlu ve světě, anebo z toho, že se některým lidským hodnotám neprávem přisuzuje absolutnost, takže se stavějí na místo Boha.*

Ateismus systematický: *vypracovaný do vědecké, ideologické a politické soustavy*

*Moderní ateismus se často vyskytuje ve **formě soustavy**, která mimo jiné dovádí požadavek svéprávnosti člověka tak daleko, že vznáší námitky proti jakékoli závislosti člověka na Bohu. Vyznavači takového ateismu tvrdí, že svoboda záleží v tom, aby člověk byl sám sobě cílem, jediným strůjcem a tvůrcem své historie; podle jejich názoru to nelze sloučit s uznáním Pána, původce a cíle všech věcí, nebo to alespoň činí takové tvrzení zcela zbytečným. Tuto nauku může podporovat pocit moci, který člověku dodává dnešní technický pokrok.*

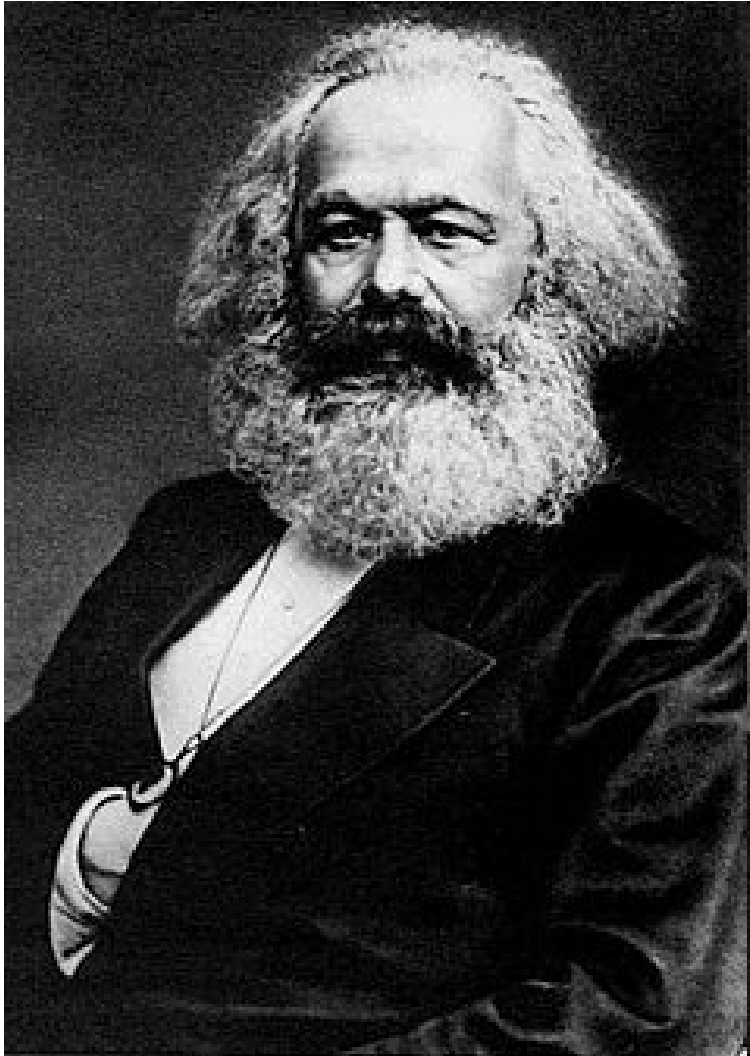
*Mezi formami současného ateismu nelze opomenout tu, která očekává osvobození člověka především od jeho osvobození hospodářského a sociálního. Tomuto osvobození prý stojí v cestě náboženství už svou povahou, neboť odvrací člověka od budování společnosti tím, že ho pozdvihuje k naději na budoucí a neskutečný život. Proto tam, kde se stoupenci této nauky dostanou k vládě, rozhodně bojují proti náboženství a šíří ateismus, zvláště ve výchově mládeže, i těmi prostředky nátlaku, které má po ruce státní moc. **GS 20***

„Náboženství, alespoň náboženství křesťanské, je vztah člověka k sobě samému nebo správněji: k své podstatě, ale ke své podstatě jako k nějaké jiné bytosti.“

„Aby obohatil boha, musí se člověk ochudit, aby byl bůh vším, musí být člověk ničím.“

Ludwig Feuerbach
1804-1872

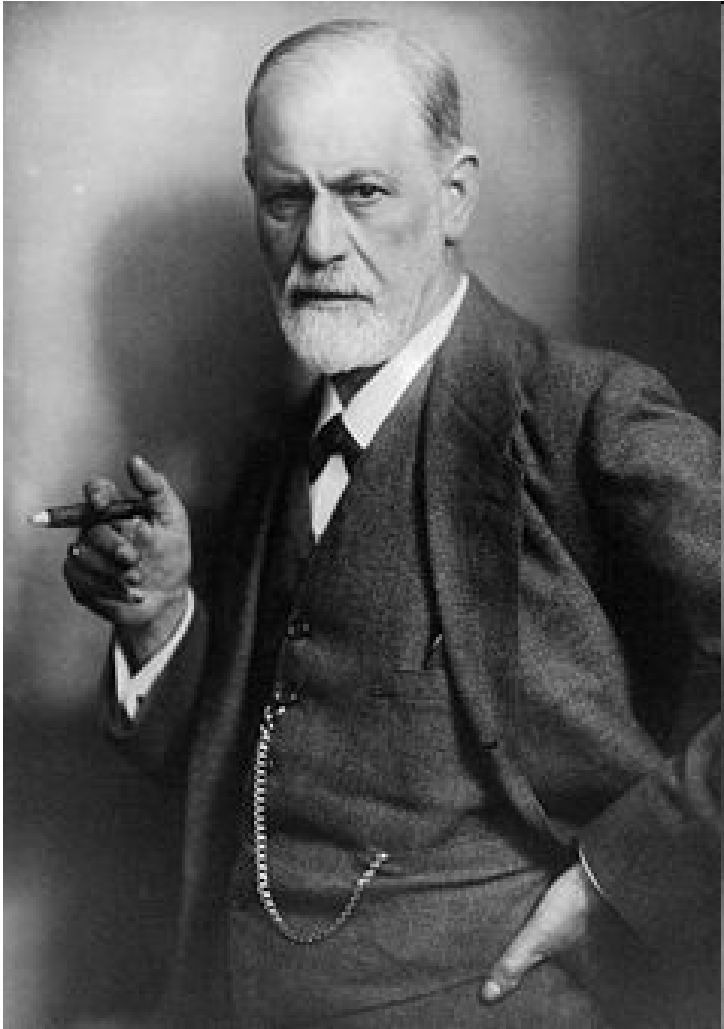
*„Náboženství je vzdychání
utlačovaného tvora, srdce
nelítostného světa, duch bezduché
situace. Je to opium lidstva. Pravé
štěstí lidu vyžaduje odstranění
náboženství jako iluzorního štěstí.“*

Karl Marx
1818-1883

*Bůh je mrtev. Bůh zůstane mrtev.
A my jsme ho zabili!*

Friedrich Nietzsche
1844-1900

*Náboženské ideje jsou iluze,
naplnění nejstarších, nejsilnějších
a nejnaléhavějších tužeb lidstva.*

Sigmund Freud
1856-1939

*Základní zásadou agnosticizmu
je požadavek nepřekračovat
tvrzeními oblast jistého vědění.*

Thomas Henry Huxley
1825-1895

Přírodní věda, která jediná je pravým zdrojem poznávání a našeho vědění o světě, poznává smyslová data a jinak nic.

Nedává prostor žádné víře v nesmrtelnost či Boha/boha/bohy. Náboženství je postradatelné, ne-li dokonce zlem. Je typické pro nevyspělého člověka. Existuje hierarchie hodnot, jež nutně přesahuje i přírodu, ale opravdová morálka se neopírá o pověrečné představy. Postačujícím lidským údělem je život vedený láskou a orientovaný věděním.

Bertrand Russell

1872-1970

Charakteristika postmodernizmu

- pluralita názorů a jejich zrovnoprávnění
- zpochybnění optimistického pohledu na historický vývoj civilizace
- odmítání jediné pravdy a jediného cíle
- alternativní přístup ke světu
- nedůvěra vůči obecným pravdám a teoriím
- důraz na zážitek
- nový smysl pro religiozitu
- náboženský synkretismus a náboženský pluralismus